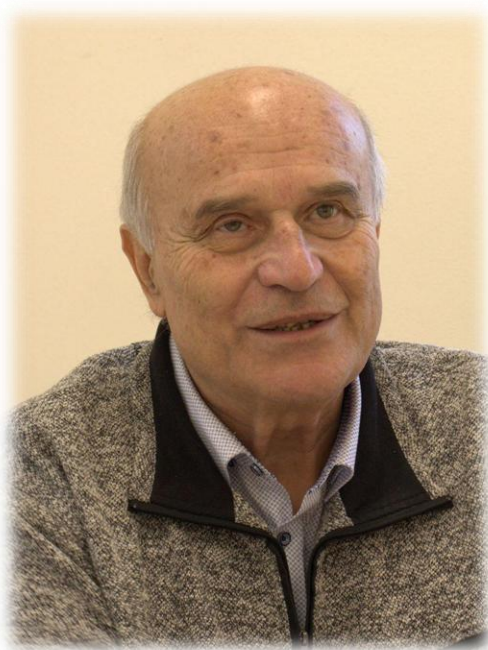

Příběhy

našich sousedů

OSUD PSYCHICKY NEMOCNÝCH V OBDOBÍ NACISMU

MUDr. Milan Novák

Základní škola Kosmonosy

Autorský tým: Stella Malátová, Přemysl Dvořák, Štěpán Čížek, Vojtěch Hanuš a Tobiáš Řezníček

Pedagogické vedení: Mgr. Jarmila Jonášová

ZÁKLADNÍ ŠKOLA KOSMONOSY

V RÁMCI PROJEKTU PŘÍBĚHY NAŠICH SOUSEDŮ

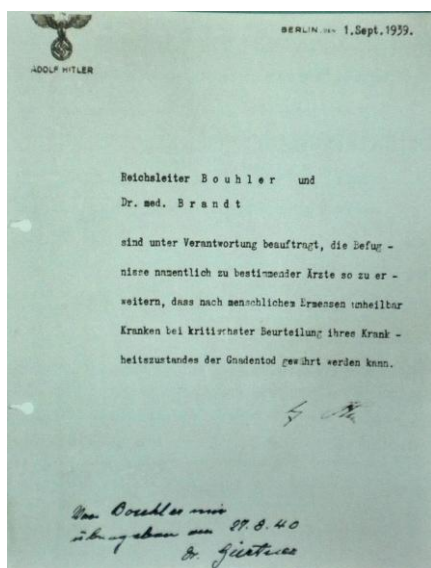
UVÁDÍ

OSUD PSYCHICKY NEMOCNÝCH V OBDOBÍ NACISMU

MUDr. Milan Novák

Většina z nás zná holocaust. Málokdo ale ví, že jeho předobrazem se stala Akce T4 – program systematického zabíjení lidí s duševním onemocněním. Stopy této kapitoly nacistické politiky najdeme i v našem regionu – v Psychiatrické nemocnici Kosmonosy. O tomto opomíjeném tématu nyní hovoří pan doktor Milan Novák.

“Program T4 byl program na vyhubení významné části psychiatrické populace, to znamená pacientů, kteří dlouhodobě museli být v ústavu a byli považováni za neúčinné osoby pro společnost, které ji případně ohrožují geneticky, ale nemá smysl ty lidi žít. Nemá smysl provozovat tak velké ústavy, nemá smysl podle nich angažovat tolik zdravotnického personálu, který chybí jinde. Zejména válka se rozbíhala, ostatně oni s ní počítali, ještě než se rozběhla, a takže šetřit, šetřit a šetřit a úplně přeformovat psychiatrii na malý počet nadějných pacientů, kteří budou obstaráváni ve velkých klinických centrech. Všechno ostatní zabít. Oni to nazvali “eutanázií”, což není. Mimo jiné se odehrávala proti vůli subjektu.”

Obrázek: Hitlerův osobní příkaz pověřující lékaře nevléčitelně nemocných osob udělit při nejkritičtější posouzení jejich zdravotního stavu smrt z milosti.

Příběhy

našich sousedů

“Oni ty lidi, ty pacienty deklasovali s tím, že to vlastně nejsou lidé, že jsou to v podstatě prakticky zvířata, že nemají vědomí, nemají vůli nebo nemají nic, že jsou na subhumánní úrovni. Takže to vlastně ani není žádný zločin. Je to takový lepší úklid.

Nicméně viděli, že jejich německá populace by to stejně nepochopila, byť zpitomnělá nacismem. Takže to velmi tajili, velmi konspirativně to dělali a oni jich tímto způsobem od začátku v lednu čtyřicet, přesné datum není úplně jasné, dokázali zabít něco přes sedmdesát tisíc.

Ta souvislost je taková, že ta metoda sériová – nástup, identifikace, svlečení, lékařská prohlídka, takzvané sprchy, plyn, kremace, likvidace, byla převzata jako tovární linka, jako způsob organizace do likvidačních táborů. To je na tom to nejdůležitější. Bylo to převzato i s některými lidmi, odborníky na spalování na plyn a tak dále. Takže najednou ze sedmdesáti, sedmdesáti tři tisíc poskočili nakonec k šesti milionům.”

Pan doktor Novák není pamětníkem těchto událostí. Je však jedním z odborníků, kteří se této dosud málo známé kapitole dějin dlouhodobě věnují. Z dostupných archivních pramenů se snaží zrekonstruovat osudy lidí, kteří sami svůj příběh už vyprávět nemohou. To, co z dokumentů vyplývá, není uzavřená kapitola, ale řada nezodpovězených otázek. Během okupace byly do léčebny v Kosmonosích převezeny stovky německých obyvatel. Selektovaní pacienti měli být odváženi ke zplynování, a to nejspíše do Pirny-Sonnensteinu. První z transportů byl plánován na 8. září roku 1941. Nakonec nikdo neodjel. Akce T4 byla Hitlerem krátce předtím, 24. srpna, zastavena. Mnozí ovšem svému osudu ani tak neunikli a zemřeli hladem či na tuberkulózu. Za dobu okupace zemřelo v kosmonoské léčebně přes 3 tisíce pacientů. Úmrtnost dosáhla téměř čtyřnásobku oproti roku 1937. Bylo její podstatné zvýšení výsledkem přímého úmyslu, anebo šlo o souhru okolností?

Natáčení s pamětníkem panem MUDr. Milanem Novákem, Základní škola Kosmonosy